

Др Јевто Миловић

ПРОДАЈА МАНАСТИРА МАИНА АУСТРИЈИ

Послије смрти црногорског митрополита Петра I Петровића Аустрија мисли да је с доласком на пријесто младота и још недовољно искуснога архимандрита Радивоја Петровића дошао згодан час да присвоји црногорске манастире Стањевиће и Мајине.

Микеле Мартелини, окружни которски комесар I класе, јавља 31. октобра¹ 1830 г., под бројем 786/п., Губернијалном предсједништву у Задру о смрти цетињског митрополита Петра I и пита шта ће да предузме што се тиче манастира Стањевића и Мајина који се налазе „на аустријском земљишту“ и којима је досад располагао митрополит Петар I.

Под бројем 1560/п. задарски Губернијум наређује 5. новембра 1830. Мартелинију да обавијести родбину митрополита Петра I да има право да узме из манастира Стањевића и Мајина све оно што је припадало митрополиту Петру I. Мартелини треба да се побрине да присвоји те манастире и да, у споразуму са заповједником дубровачке тврђаве генералом Бузепом Тацом, коме је већ био Губернијум наредио да се одмах упути из Дубровника у Котор, предузме све потребне мјере за одржавање мира и јавне сигурности на граници Црне Горе.

Под бројем 878/п. јавља Мартелини 2. децембра 1830. сродницима митрополита Петра I да се види из многих докумената да манастири Мајине и Стањевићи припадају аустријској држави и да их је Петар I био само добио на доживотно уживање. Својим декретом од 5. новембра 1830. г. наредило је Губернијално предсједништво из Задра да их аустријске власти поново присвоје и допустило је сродницима Петра I да из њих узму све оно што је припадало Петру I. У манастире ће доћи аустријска комисија која треба да их прими и биће добро ако сродници Петра I још радије одвоје оно што је њихово од онога што је својина аустријске државе.

Радивоје Петровић, заједно са осталим сродницима митрополита Петра I, врло енергично и са пуно самопоуздања оспорава

¹ Све датуме наводимо по новом календару.

да манастири Стањевићи и Мајине припадају Аустрији. Он пише 12. децембра 1830. Мартелинију, између осталог, и ово:² „А што ми пишете за два манастира, за Стањевиће и Мајине, да принаде леже држави ћесарској, оба равно, ја знам да је међу њима велика разлика, то јест: м(анастир) Мајине сахрањен је у државу тадашњу бивше Републике Млетачке, и тако је исти данас пануо у државу австријску како и остала Бока. Што ли пак опомињете у Вашему писму да сте од некога извијештени да га је Република Млетачка градила, будите увјерени да сте веома преварени; но је он почео се зидат владикама ове Митрополитје још када је Приморје било црногорско. Такођер и м(анастир) Стањевићи не принаде леже, како Ви пишете, држави ћесарској, како стародревна и до данас одержана праница наша доказује, наоко нам је силом и кривдом попранични Гуверан томакне и Стањевиће наше посвоји, ема се уздам да Ваш великодушни и правду пазећи Монарх неће учинити обиде и напасти никоме, а некали Црној Гори, како извјестној сиротињи; нити је оно зданије с туђом помоћу, кромје народске, обрађено, и трудом и трошком владиках цетињскије“.

Аустрија се не усуђује да силом отме црногорске манастире Стањевиће и Мајине. Сад се пак аустријски чиновници савјесно бацају на проналажење аутентичних докумената у Котору, Задру и Венецији који би могли да послуже као доказни материјал да су манастири Стањевићи и Мајине аустријска својина. Трагање за документима траје дуго. Године 1832. аустријске власти морају да, због недовољно аутентичних докумената, одложе за извјесно вријеме разграничење са Црном Гором. Царски изасланик пуковник Бернард Кабога, који је био послан из Беча у Далмацију због присвајања манастира Стањевића и Мајина и повлачења коначне пранице између Аустрије и Црне Горе, не постиже ништа и враћа се поново на своју стару дужност. Манастири Стањевићи и Мајине остају и даље у црногорским рукама. Аустријски цар Фрањо I одлучује 17. новембра 1832. да поглавице далматинске провинције морају да одржавају добре личне односе с архимандритом Радивојем Петровићем, али да треба да избјегавају с њим сваку службену прелиску.³

Године 1833, на свом путу за Петроград, архимандрит Радивоје Петровић писмено моли, преко руског посланика у Бечу Димитрија Павловича Татишчева, кнеза и аустријског државног канцелара Клеменса Лотара Венцела Метерниха, „да би аустријско правитељство благоизволило купити манастир Мајине с доб-

² Писмо Радивоја Петровића од 30. новембра 1830. Микелу Мартелинију (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 128 (б. VIIII, к. XI, 1831).

³ Упоредити овдје мој чланак „Покушаји Аустрије да отме Његошу Подмајине и Стањевиће“ (*Историјски записи*, Цетиње, 1951, св. 7—9, стр. 311—319).

рима њему принадаљећима, који се налази у аустријском царству код града Будве“.⁴ Архимандрит Петровић разговара о томе и усмено с Метернихом. Метерних му одговара да може слободно продати манастир Мајине „без икакве препреке“ коме хоће. Како се пак „није могло наћи у овима странама никога ко ће помешати манастир с његовим добрима купити“, Његош се 29. јуна (11. јула) 1834. обраћа поново Метерниху „с прошенијем да би аустријско правителство висемилостивјејше изволило речени манастир с његовима добрима купити“.⁵

Предсједништво Дворске канцеларије у Бечу доставља 9. децембра 1834. Његошево писмо од 29. јуна (11. јула) 1834, које је било упућено Метерниху, грофу Венцелу Фетеру Лилијенбергу у Задар и моли Лилијенберга да јави једним дописом на шта се мора пазити при куповању манастира Мајина.⁶

23. децембра 1834. Лилијенберг ставља у дужност вршиоцу дужности окружног поглавара у Котору Габријелу Ивачићу да утврди колико вриједи манастир Мајине и да о томе поднесе извјештај.⁷

25. јануара 1835. подноси Лилијенберг један доста опширан допис грофу Антону Фридриху Митровском, врховном шефу Дворске канцеларије у Бечу.⁸ Ту Лилијенберг саопштава Митровском да се види из писма Буровићева од 16. фебруара 1815. генералу Тоши Милутиновићу да је манастир Мајине првобитно припадао владикама Црне Горе. Кад је пак авантуриста Шћепан Мали нашао уточњште у манастиру Мајинама, Млетачка Република је конфисковала тај манастир. Послије пада Млетачке Републике 1797. генерал Матија Рукавина уступио је манастир Мајине и околна земљишта на уживање митрополиту Петру I Петровићу. И за вријеме француске владавине у Далмацији митрополит Петар I је држао манастир Мајине. Лилијенберг је мишљења да ће Аустрија тешко добити право својине на манастир Мајине. Он сматра да би било пожељно да се манастир Мајине купи за јевтин новац да би се Црногорци истиснули из аустријске области. Потребно би било да пристану на склапање и потписивање уговора црногорске народне старјешине. По Лилијенбергу постоје двије могућности да Аустрија дође у посјед манастира Мајина. Прва је могућност: Габријел Ивачић треба да да на знање Његошу да је

⁴ Његошево писмо од 29. јуна (11. јула) 1834. Метерниху (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 244).

⁵ Његошево писмо од 29. јуна (11. јула) 1834. Метерниху (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 244).

⁶ Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 170 (Präsidiäl—Geschäfts—Protokoll, Dezember 1834, b. IIa. k. II/1.3.1835).

⁷ Задар, Државни архив 170 (Präsidiäl—Geschäfts—Protokoll, Dezember 1834, b. IIa. k. II/1. 3. 1835).

⁸ Копија писма Лилијенбергова од 25. јануара 1835. грофу Митровском (Задар, Државни архив 179 (b. XIa. k. X/5. 1. 1835).

аустријска влада вољна да купи од њега право уживања на манастир Мајине и на манастирска добра за 8.000 форинти под условом да саставе Његош и све старјешине црногорских нахија, у присуству једног аустријског комесара, докуменат у коме ће стајати да се они заувјек одрчу манастира Мајина. Пошто би се уредно извршила предаја манастира Мајина, његових добара и повеље, тек би онда требало платити новац за манастир и земљишта. Друга је могућност да Аустрија присвоји манастир Мајине: могао би се потајно овластили неки богати приватник у Котору, као на примјер кнез Георгије Ивановић, да купи приватно манастир Мајине с добрима. Он би морао добити од Његоша правоснажни докуменат.⁹

На Лилијенбергов предлог, а у споразуму с Метернихом, цар Фердинанд I одлучује 16. маја 1835. да се допусти Његошу да прода манастир Мајине са свим добрима неком приватнику који је аустријски држављанин. Цар Фердинанд I наређује да се о томе обавијести Његош.¹⁰

6. јуна 1835. Лилијенберг јавља ту царску одлуку Габријелу Ивачићу.¹¹ Лилијенберг задужује Ивачића да то стави до знања Његошу.

Ивачић сада о томе обавјештава Његоша. Истодобно ступа Ивачић у везу и са Георгијом Ивановићем. Жели да Ивановић послужи Аустрији као посредник за куповање манастира Мајина. Ивановић на то пристаје. Преговори почињу између њега и Његоша, али се ускоро, из нама непознатих разлога, обустављају.¹²

Почетком 1836. Лилијенберг настоји да Аустрија пошто-пото купи од Његоша манастире Стањевиће и Мајине. Он 3. јануара 1836. савјетује пуковнику и заповједнику тврђаве у Котору профу Теодору Карачају да би најбоље било кад би неки богати приватник купио од Црногораца манастире Стањевиће и Мајине, пошто црногорска „бедаста нација“ погрешно мисли да је све оно што припада поједином Црногорцу у исто вријеме својина и Црне Горе.¹³

Лилијенберг врши сада велики притисак на врховну власт у Бечу да би се аустријска влада одлучила да купи манастире Стањевиће и Мајине. Он 31. јануара 1836. подноси један извјештај профу Седлницком у Бечу о Његошевом доласку у манастире

⁹ Копија писма грофа Лилијенберга од 25. јануара 1835. профу Митровском (Задар, Државни архив 179 (b. XIa. k. X/5. 1. 1835).

¹⁰ Писмо грофа Митровског од 26. маја 1835. Лилијенбергу (Задар, Државни архив 179 (b. XIa. k. X/5. 1. 1835).

¹¹ Копија писма грофа Лилијенберга од 6. јуна 1835. Габријелу Ивачићу (Задар, Државни архив 179 (b. XIa. k. X/5. 1. 1835).

¹² Писмо Габријела Ивачића од 6. октобра 1836. Губернијалном предсједништву у Задру (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 18 (b. Unica, Geheime Akten, 1836).

¹³ Копија писма Лилијенбергова од 3. јануара 1836. профу Теодору Карачају (Задар, Државни архив 196 (b. XIIIa. 1836).

Стањевиће и Мајине и напомиње:¹⁴ „Уосталом не могу довољно да поново изразим своју жељу да би било веома корисно за мир у Котору кад бисмо купили од Владике Црне Горе манастире Стањевиће и Мајине, јер му не можемо оспорити право уживања.“

Његош пак сада стално борави у манастиру Мајинама, поправља сам манастир, обрађује манастирска земљишта, сади на свом имању воћке и друго разно дрвеће које добија на поклон од будванског становништва и преписује начисто своје дјело „Свободнијаду“.

Лилијенберг сазнаје од Теодора Карачаја да Његош троши много новца на поправак манастира Мајина и сађења лоза и других биљака на манастирском земљишту. Он дознаје да је Његош изјавио да сматра „манастир Мајине као своје најбоље добро, јер се налази у плодном крају“.¹⁵

Боравак Његошев у манастиру Мајинама Лилијенбергу је тин у оку. Лилијенберг никако не жели да Његош долази у везу с православним живљем которског округа. Због тога он подсећа 29. фебруара 1836. грофа Седлницког у Бечу да Његош „са својом пратњом може свакога дана доћи“ на аустријску област све докле док се Аустрија не одлучи да купи манастире Стањевиће и Мајине.¹⁶

Послије дугог наваљивања Лилијенберговог на свемоћног кнеза Метерниха аустријски цар Фердинанд I одлучује 11. јуна 1836. да се купи манастир Мајине са свим његовим земљиштем на рачун Државне благајне. Манастир треба добити посредовањем једне повјерљиве приватне особе и по могућности за јевтину цијену која ни у ком случају не смје да пређе износ од 8.000 форинти. Потребно је да Његош и старјешине свих црногорских нахија издају правоснажни докуменат о продаји у коме ће стајати да су се за вјечна времена одрекли манастира. Исплата слиједити тек последије уредне предаје непокретних имања и именованог документа.

О тој царској одлуци обавјештава 21. јуна 1836. барон Јозеф Ајххоф, предсједник Дворске коморе у Бечу, грофа Лилијенберга.¹⁷ Ајххоф упозорава Лилијенберга да се најтачније придружава царског наређења, да с великом опрезношћу предузме потребне мјере ради куповања манастира Мајина и да се побрине да се том приликом не би компромитовала аустријска влада.

30. јуна 1836. прима Лилијенберг писмо барона Ајххофа од 21. јуна које је било упућено под бројем 4226/П.П., и већ 1. јула

¹⁴ Копија Лилијенберговог писма од 31. јануара 1836. грофу Седлницком (Задар, Државни архив 192 (b. IXa. k. X/3. 1836).

¹⁵ Писмо грофа Карачаја од 22. фебруара 1836. грофу Лилијенбергу (Задар, Државни архив 196 (b. XIIIa. 1836).

¹⁶ Копија писма Лилијенберговог од 29. фебруара 1836. грофу Седлницком (Задар, Државни архив 192 (b. IXa. k. X/3. 4. 1836).

¹⁷ Писмо Јозефа Ајххофа од 21. јуна 1836. Лилијенбергу (Задар, Државни архив 18 (Unica, Geheime Akten, 1836)

1836. упознаје Габријела Ивачића с његовим садржајем.¹⁸ Лилијенберг овлашћује Ивачића да купи од Његоша манастир Мајине и савјетује му да нађе поштену, веома повјерљиву и опрезну особу која би узпред Његошу споменула да би требало да прода манастир Мајине јер од њега нема никакве користи. Та иста особа могла би споменути Његошу да ће му наћи купца. Кнез Георгије Ивановић би могао преко посредника почети преговоре с Његошем и склопити с њим купопродајни уговор. На крају свога писма Лилијенберг напомиње Ивачићу да припази да се не би компромитовала аустријска држава и додаје му да пише извјештаје о куповању манастира Мајина својом руком.

Ствар убрзо добија редован ток. Ивачић поново ступа у везу с добротским кнезом Георгијом Ивановићем и договара се с њим о куповању манастира Мајина. Ивановић пристаје на све, и 29. августа 1836. пише писмо Његошу.¹⁹ Он тобож изражава Његошу саучешће поводом тешких губитака које су препријели Петровићи у бици на Прахову од 11/23. августа 1836, а затим узпред пита Његоша да ли би продао манастир Мајине. Његош му одговара 21. августа (2. септембра) 1836. да је спреман манастир продати „и волио бих Вама продати него другоме; зато, ако Ваша воља буде купити, а Ви назначите дан у који ћемо послати људе да их стимају“.²⁰ 5. септембра 1836. обраћа се Ивановић поново Његошу и распитује се код њега за цијену „за добра која су под Мајине“.²¹ Његош му 29. августа (10. септембра) 1836. јавља:²² „Цијена је тијех добарах 40.000 фиорина. Сада пак ако Вам се премного чини, а Ви пошљите Ваше људе или Ви сами дођите да та добра под Мајине видите, а мени назначите дан у који ћете поћ или Ваше људе послат да и ја одовуд пошаљем мојега чока, који ће Вам сва добра показати.“

6. септембра 1836. Губернијум из Задра подсјећа Ивачића у Котору да се Турци и Црногорци спремају за нову борбу. Можда ће Његошу због предстојећих крвавих окршаја с Турцима затребати новац. Ивачић би требало да искористи ту околност и да на згодан и опрезан начин купи манастир Мајине са његовим земљиштем.*

¹⁸ Писмо Лилијенбергово од 1. јула 1836. Габријелу Ивачићу (Задар, Државни архив 18 (Unica, Geheime Akten, 1836).

¹⁹ Његошево писмо од 21. августа (2. септембра) 1836. Георгију Ивановићу (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 359).

²⁰ Његошево писмо од 21. августа (2. септембра) 1836. Георгију Ивановићу (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 359, 360).

²¹ Његошево писмо од 29. августа 1836. Георгију Ивановићу (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 360).

²² Његошево писмо од 29. августа (10. септембра) 1836. Георгију Ивановићу (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 360).

* Задар, Државни архив 198 (b. XVa. Central Akten, 1836).

6. октобра 1836. шаље Ивачић Губернијалном предсједништву у Задру један опширан допис.²³ Он ставља до знања Губернијуму да је Георгије Ивановић ступио с Његошем у преписку ради куповања манастира Мајина. Ивановић је у својим писмима настојао да увјери Његоша да он у ствари нема никакве користи ни од манастира Мајина ни од тамошње цркве и да не би требало водити много рачуна о манастиру и цркви при одређивању продајне цијене. Његош је у одговорима Ивановићу то вјешто прећутао. Ивачић претпоставља да је Његош по свој прилици урачунао у суму 40.000 форината и вриједност манастира и цркве, јер сама манастирска земљишта не би никад могла бити толико процијенена. Приближна процјена манастирског земљишта, о којој је обавијештено Губернијално предсједништво у Задру 12. јануара 1836, износила је отприлике 5.000 форинти. Томе треба додати још 2.000 форинти који су 1836. упрошени на то имање и још 1.000 форинти за евентуалне прешке у прорачуну. Према томе, та се земљишта могу процијенити највише на 8.000 форинти. Ивачић је увјерен да се неће моћи склонити Његош да снизи цијену тога свог имања до те мјере да би се цијена могла прихватити. И на основу неких других података може се утврдити да та земљишта не вриједје никако више од 8.000 форинти. Да би се пак Његош увјерио у то, нема другог излаза него да се изврши процјена тих земљишта. Трошкови око тога не би прешли своту од 50 до 60 форинти, а то ће се исплатити, јер ће се са сигурношћу сазнати вриједност Његошева имања. Пошто се дозна тачна вриједност манастирских земљишта и пошто се цијена манастира, цркве и још покоје куће мање вриједне сведе по могућности на најмању суму, видјеће се веома лако да ли је та цијена прихватљива и да ли има смисла даље преговарати о томе с Његошем. Ивачић пита Губернијум да ли треба, и даље у име Ивановића, започети процјену земљишта и јавља да ће моћи, под изговором да треба да добије пристанак осталих чланова обитељи Ивановић, настањених у Трсту и Венецији, да одуговлачи закључивање уговора с Његошем све докле док Губернијално предсједништво у Задру не буде у стању да одмјери сваку појединост која се тиче те куповине и да донесе коначне упуте и одлуку.

Губернијално предсједништво у Задру одобрава Ивачићу да процијени манастир Мајине и његова околна земљишта.

27. октобра 1836. распитује се Ивачић код Његоша²⁴ кад ће он послати свога човјека у Мајине због процјене имања како би и Ивачић могао тамо упутити своје људе. Његош му одговара 20.

²³ Ивачићево писмо од 6. октобра 1836. Губернијалном предсједништву у Задру (Задар, Државни архив 18 (Geheime Akten, 1836).

²⁴ То се види из Његошева писма од 20. октобра (1. новембра) 1836. Габријелу Ивачићу (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Пролета, Београд, 1951, стр. 370).

октобра (1. новембра) 1836:²⁵ „Ја на Ваше зактевање, а сувише удовлетворити Вашој жељи, опредијелио сам дан 25. окт. (5. ноем.), то јест у прву неђељу послати мога брата Георгија Петровића, које надам се да ћете и Ви тај дан послати Вашег чоека или ћете сами доћ да та добра стимају се и ако могуће буде по ону цијену коју сам Вам приђе у мојем писму објавио, погодити, Ви да примите добра, ја за њих познату Вам суму новаца.“

1. новембра 1836. моли Ивачић Губернијално предсједништво у Задру да му одобри 200 форинти да би могао од те суме платити прошкове за процјену манастира Мајина и његових земљишта.²⁶

Зима се полако приближује. Црногорске планине се облаче у снјег. Нема изгледа да ће Турци зими напасти брдовиту и непроходну Црну Гору. Његош се припрема за свој други пут у Русију. Плитка му је кеса и жури му се да што прије прода манастир Мајине. Сад је спреман да манастир Мајине да јевтиније. „Примио сам Ваше почитајемо писмо“, тако он јавља 4/16. новембра 1836. Георгију Ивановићу“, „и разумио да желите имати од мене најпосљедње намјереније за поради добарах која су под Мајине. Ја сам согласан с Вама како Ви учините цијену за њих, и надам се да ћете поставити ону цијену коју добра врлиједе, јербо Ви знате најбоље и коју цијену Ви опредијелите, ја пристајем; на које и желим имати од Вас по истоме чоеку одговор, зашто сам при путу, за вишеречена добра.“²⁷

Иако су Његошеви и Ивачићеви људи процијенили манастир Мајине и његова земљишта, ипак се купопродајни уговор не склапа. Аустрији је пак много стало до манастира Мајина и његових земљишта, јер жели да „удаљи Црногорце од своје територије“.²⁸ Зато она неће ни прекинути с Његошем преговоре о куповању манастира Мајина него ће их наставити у Бечу за вријеме подужег Његошевог боравка у току децембра 1836. и јануара и фебруара 1837. у астријској пријестоници.

1. децембра, последије подне, 1836, Његош се укрцава у Котору, заједно са својим братом од стрица Ђорђијем Петровићем, у трговачку барку неког Бокелџа и полази преко Трста и Беча у Русију.

²⁵ Његошево писмо од 20. октобра (1. новембра) 1836. Габријелу Ивачићу (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 370).

²⁶ Писмо Ивачићево од 1. новембра 1836. Губернијалном предсједништву у Задру (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 193 (ф. Ха. к. XI/3. 3. 1836).

²⁷ Његошево писмо од 4/16. 1836. Георгију Ивановићу (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 370).

²⁸ Копија писма Метернихова од 18. јануара 1837. барону Вартоломеју Штирмеру, (Беч, Österreichisches Staatsarchiv, Abteilung, Haus-Hof und Staatsarchiv).

Не знамо тачно кад је Његош стигао у Беч.

1. јануара 1837. видимо тако Његоша како ступа у преписку с далматинским гувернером Лилијенбергом који је био допутовао у Беч 23. новембра 1836.

14. фебруара, увече, 1837. Његош иде у посјету грофу Лилијенбергу,²⁹ саопштава му да је одлучио да пође у Петроград и два пута га моли да издјејствује да га Метерних прими у аудијенцију да би му лично одао своје поштовање. Тада покрене разговор с Лилијенбергом о уступању Аустрији манастира Мајина и изражава жељу да се та продаја коначно приведе крају, не жели никакав аконто и тражи „да се ова капара исплати не у ратама него послје његова повратка или сад“, мора да призна „неколико пута“ да би му сад било драже, јер „је с пуном кесом пут равнији, а путовање пријатније“, даје манастир Мајине за 30.000 форинти само због тога што је манастир „за њ далек и незгодан“, признаје да манастир не би дао „испод 50.000 форинти“ кад би манастир био у Црној Гори; спреман је да да писмену изјаву „да је манастир Мајине, са свим посједима који му припадају и који се налазе у которској праници, продао и за вјечна времена са свим правима драговољно и радо уступио“. Лилијенберг му ставља на знање да би Аустрија дала за манастир Мајине 10.000 до 12.000, а највише 13.000 форинти, иако вјерује да би Његош хтио да закључи уговор о продаји манастира за 14.000 до 15.000 форинти, и одмах му нуди „аконто 2000 форинти“, а остатак чим се „формално“ присвоји манастир, пошто не зна „да ли ће Црногорци учинити неке замјерке“. Његош се, додуше, не плаши никаквих примједба од стране Црногораца, „пошто је то била својина његова стрица и све што је на то утрошено, потрошено је из његове властите кесе и због тога му нико ништа нема да притовори“. Његош би „ипак хтио да одједанпут прими сав новац“ за манастир и препушта да Метерних све ријеша, „пошто је унапријед увјерен“ да му Аустрија „неће неправду учинити“.

Лилијенберг је свјестан важности манастира Мајина за Аустрију и настоји да по сваку цијену купи од Његоша манастир. За то му добро долази Његошево подуже задржавање у Бечу. Он Његоша често позива и у свој стан у аустријској пријестоници. И 16. фебруара 1837. Његоша срећемо у гостима код Лилијенберга. 17. фебруара 1837. Лилијенберг подноси Метерниху о тој Његошевој посјети исцрпан извјештај.³⁰ „Кад сам се јуче одвезао у свој стан с Владиком Црне Горе“, тако јавља Лилијенберг Метерниху, „рекао ми је Владика да је очекивао да ће му се понудити за имање у Мајинама у најмању руку 20.000 форинти и да ће му се омогућити да коначно закључи уговор о продаји; није му при

²⁹ Писмо Лилијенбергово од 15. фебруара 1837. Метерниху (Беч, Österreichisches Staatsarchiv, Abteilung, Haus-Hof und Staatsarchiv).

³⁰ Писмо Лилијенбергово од 17. фебруара 1837. Метерниху (Беч, Österreichisches Staatsarchiv, Abteilung, Haus-Hof und Staatsarchiv).

том, рекао је он, стало да изгуби неколико хиљада форинти, а могао би, кад би било потребно да још све и поклони, али рачуна да ће се имати нешто обзира према њему као према добром сусједу. . . Према томе сам увјерен да би он сада у сваком случају пристао на продају, нарочито кад би му се придало већ поменутих 15.000 форинти још 1000 или највише 2000 форинти, и како је добијање овога манастира за нас у сваком погледу од пријеке потребе, тим прије мислим да морам да се изјасним да треба да се ова куповина закључи прије пута Владичина, јер његова присутност у Петропграду и његова многострука заузимања могла би можда да проузрокују у овом погледу сасвим други однос и најмудрије намјере Ваше Свјетлости могле би остати неиспуњене. Према томе, молим са страхопоштовањем Вашу Свјетлост да још једанпут позовете Владикау к себи или да ми у том погледу саопштите даље високо упутство и да одмах изволите одредити онога царског чиновника помоћу којег бих могао да закључим привремену уговор. Држим да су садашње Владичино расположење и садашњи тренутак најподеснији да бисмо манастир Мајине сигурно обезбиједили за себе. Морам да желим да се ова ствар најзад сврши и да се обе стране смире, будући да ће предстојећа катастарна премјеравања и погранична поравнања имати велико олакшање помоћу Владичиног утицаја само ако га задржимо у добром расположењу. Због тога се осјећам обавезан да понизно предложим у почетку споменуто повећање цијене, уколико би то уопште било потребно. Пошто овдје, уосталом, није могуће саставити уговор о куповини због формалности које је назначила врло славна Дворска благајна, Владика би дао засад привремену изјаву да је продао Аустрији имање у Мајинама са свим добрима која му припадају. Он жели да од нас добије у замјену сличну изјаву која ће му обезбиједити исплату приликом преузимања имања, али би стварни уговори о куповини морали бити састављени и узајамно измијењени тек приликом предаје и примања. . .“

17. фебруара 1837. Лилијенбергу полази за руком да од Негоша купи манастир Мајине за 17.000 форинти. Тога дана добија од Негоша свједочанство „којим ја доље потписани за себе и за своје наследнике свједочим и објављујем свакоме коме надлежи знати како аустријанскоме правителству продадох непокретно имање моје под Мајинам у окружју которокоме са свима к ономе припадлежућим непокретним добрима, то јест: праћевинама, земљом, дрвећим и тако даље — као што се сада налази — за седамнаест хиљада форинта у сребру. Истина да ово имање више вреди, али будући да га правителство аустријанско жели имати, тако му га ја за речену цјину само за то дајем да би показао моје пријателство према правителству аустријанскому. Продаја ова само онда иматиће своју силу, кад ја одређеним на то аус(тријским) чиновницима имање ово предам и од правителства поменуто суму новаца на квиту моју примим, а до тога времена ја правител-

ству аустринскоме дајем ово писмо како смо се за цину погодили, а и правителс(т)во исто овако писмо даје мени како оно поменуто имање за овдје назначену цену од мене купује“.³¹

Сав срећан, Лилијенберг доставља 17. фебруара, у 10 и по сати увече, 1837. Метерниху Његошево свједочанство од 5/17. фебруара 1837. с Орешковићевим пријеводом и јавља му:³² „Имам част да са страхопоштовањем поднесем у прилогу изјаву Владике Црне Горе, из које ће Ваша Свјетлост најљубазније разумјети да сам закључио куповање имања у Мајинама за царску и краљевску владу за 17.000 форинти; ништо што ми није било могуће да се погодим уз нижи износ и поред свих настојања која сам употребио према високом улутству Ваше Свјетлости, а Владика ми је опет рекао, као што то и у својој изјави изрично каже, да је пристао на ову продају да би дао нови доказ за своје пријатељско расположење према високој влади, а и да би тиме показао неограничено поштовање према Вашој Свјетлости. У исто вријеме прилажем вјеран превод (његове) изјаве да би Ваша Свјетлост примила знању цио њен садржај. Мој ађутант јамчи за тачност превода. Било би додуше сувишно кад бих још и једном ријечју напоменуо колико је за нас важна ова набавка, пошто корист која је овим куповањем и удаљавањем власника из которског округа настала за друштво како у моралном тако и у политичком погледу, није сигурно умакла оштром погледу Ваше Свјетлости. Владика је поставио безувјетан захтев да му аустријска влада да један аналогни докуменат, као што то јасно каже у својој изјави, и то сам му привремено морао обећати и додао сам да ћу, по свој прилици, бити овлашћен да му га издам, и он се с тим сасвим слаже. Нека изволи Ваша Свјетлост наредити да се напише тај докуменат у Државној канцеларији и саопштите ми даља висока наређења у вези с тим. . .“

Метерних задужује барона Отенфелта да у његово име одговори Лилијенбергу на извјештај од 17. фебруара 1837.

18. фебруара 1837. Отенфелт пише писмо Лилијенбергу, под бројем 20.³³ Са захвалношћу он признаје Лилијенбергу све напоре око куповања манастира Мајина и сам необично жели да Аустрија купи тај манастир. Што се тиче изјаве коју Његош тражи

³¹ Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 206 (b. VIIa. k. X. 1837). — Ово свједочанство писао је својом руком аустријски капетан Фридрих Орешковић „у Бечу, 5-ога по старом стилу фебраја, 17-ога по новом стилу“. Са лијеве стране текста стоји: „Овоме писму бише сведоци“. Потом долази: »Vuk Stef. Karadžić, Doctor der Philosophie«, а на 4 страни: „h. k. капетан Орешковић“, а затим потпис: „Орешковић, капетан“.

³² Писмо Лилијенбергово од 17. фебруара 1837. (Метерниху (Беч, Österreichisches Staatsarchiv, Abteilung, Haus-Hof und Staatsarchiv).

³³ Копија писма фон Отенфелта од 18. фебруара 1837. Лилијенбергу (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 206 (b. VIIa. k. X/6. 2. 1837).

од аустријске Државне канцеларије из које би се видјело да је закључен уговор о куповини манастира Мајина за 17.000 форинти, Метерних није у стању да је да без претходног одобрења цара Фердинанда I, а не може да овласти ни Лилијенберга да је он изда. Метерних је додуше спреман да потпомогне, што је могуће боље, Лилијенбергов предлог да се манастир Мајине купи од Његоша. На крају овога писма Отенфелт даје Лилијенбергу савјет „да се због тога опраничи на то да изјави Владици да царски и краљевски двор жели да купи од њега манастир Мајине, да смо примили његов предлог... да дамо за њ 17.000 форинти и да смо сада предузели даље кораке да би се остварила ова куповина. Пошто ће се владика, као што се надамо, послитје кратког времена овдје вратити из Петрограда, искориститћемо ово вријеме најбоље што се може и бавитћемо се овим послом...“

21. фебруара 1837. Лилијенберг одговара Метерниху на писмо Отенфелтово од 18. фебруара 1837:³⁴ „Врло пресвјетли и благородни кнеже, према саопштењу које ми је, по високом налогу Ваше Свјетлости, доставила његова екселенција господин државни савјетник барон фон Отенфелт, саопштио сам Владици Црне Горе да се не може закључити (уговор) о куповини манастира Мајина без претходног одобрења Његовог Величанства, да смо, према томе, његову изјаву да ће ово имање продати царској и краљевској влади за износ од 17.000 форинти примили ad referendum и да ћемо у вези с тим доставити даљи предлог Његовом Величанству, да се, уосталом, нада државна управа да ће по сваку цијену, до (Владичиног) повратка из Петрограда, испословати код Његовог Величанства да се коначно закључи (уговор) о куповини. Владика је хладнокрвно саслушао ову одлуку, изјавио је да је с тим задовољан и дао је на знање да је вољан, пошто царска и краљевска државна управа жели да купи оно имање, да га у свако вријеме уступи за одређени износ, али да неће никада и ни у ком случају попустити ни за једну тару од посљедње спуштене и утврђене цијене која износи 17.000 форинти. Пошто је Ваша Свјетлост најљубазније извољела обећати да ће, у државном интересу, најенергичније подржати овај мој предлог, узимаам слободу да Вам с дубоким поштовањем, ради овога предлога, поднесем скицу земљишта на коме се налази манастир Мајине да бих поново очевидно представио да се, можда, поред већ многих наведених узрока, узме у обзир и чињеница што овај манастир, због свога топографског положаја, стоји ту према утврђењима Будви и Св. Стефану, у неку руку, као извијачка тачка и што би се одагле могле, уговореним знацима, несметано достављати вијести о свему што се дешава у овим утврђењима и у унутрашњости земље непријатељској флоти која се налази на мору у случају рата

³⁴ Писмо Лилијенбергово од 21. фебруара 1837. Метерниху (Беч, Österreichisches Staatsarchiv, Abteilung, Haus-Hof und Staatsarchiv).

с Француском само кад би тамо становао... неки човек који би гајио симпатије према француској нацији и због тога би требало да нам буде веома стало да благовремено одстранимо једно такво могуће извјештање.“

Крајем августа 1837. Његош се враћа из Русије у своју домовину. Одмах по његовом повратку образује се Комисија за разграничење између Црне Горе и Аустрије. У њу с аустријске стране улазе вршилац дужности окружног поглавара которског Габријел Ивачић, ађутант далматинског гувернера Лилијенберга капетан Фридрих Орешковић и окружни сплитски комесар Едуард Гриј, а с црногорске стране Његошев брат Перо, капетан његушки Лазо Пророковић и још неки угледни црногорски главари.

26. септембра 1837. Комисија отпочиње да повлачи границу између Црне Горе и Аустрије.³⁵

Ускоро потом долази на дневни ред и питање продаје црногорског манастира Мајина Аустрији. Сад се ствар одвија врло брзо, јер је Његош још за вријеме свога боравка у Бечу у фебруару 1837. био уступио манастир Мајине Аустрији за 17.000 форинти у сребру. Трбало је сада само закључити уговор о продаји Мајина.

7. октобра 1837. моли Његош Габријела Ивачића да 9. октобра дође у Мајине „гдје би рад да се с Вама тај исти дан састанем да учинимо контракт за продају истога манастира добарах“.³⁶ Његошу је најмилије да се та ствар у манастиру Мајинама оконча. И заиста, Његош долази „с главарима од нахијах Црне Горе“ 9. октобра 1837. у манастир Мајине. У манастир Мајине стижу и Габријел Ивачић, Фридрих Орешковић и Никола Бердар. Купо-продајни уговор се склапа 12. октобра 1837. Ево његовога текста на нашем језику:³⁷

„У Мајине, на 12 октомврија 1837 год.“

Его Високопреосвјашченство, господин Петар Петровић, митрополит црногорскиј и бердскиј с соглашенијем, пристајањем и уговором главарах нахијах црногорскијех закључава сљедујушчиј формални контракт купованија и продаје с к. к. администратором окружнја Боко-котошкога, господ. Гаврилом Ивачићем, њмјејушчиј попребиту област дјејствоват на име и конат преузвишенога к.к. австријскога правителства.

³⁵ Разграничење између Црне Горе и Аустрије трајало је с извјешним прекидима од 26. септембра 1837. до јула 1841. О њему постоји огромна историјска грађа у Државном архиву у Задру, у Архивском одјељењу Државног музеја на Цетињу, у Библиотеци Археолошког музеја у Сплиту и у бечким архивима. Ми смо је сву исписали и објавићемо је с разним илустрацијама и исцрпним коментаром у засебној књизи.

³⁶ Његошево писмо од 25. септембра (7. октобра) 1837. Габријелу Ивачићу (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 401).

³⁷ Архивско одјељење Државног музеја на Цетињу.

* Овај документ је влага оштетила. Тамо гдје је текст упропашћен стављаћемо три тачке.

Прво: јего в.п. господин митрополит црногорскиј и брдскиј, Петар Петровић, с соглашенијем, пристајањем и уговором главарах нахијах црногорскијех, продава и предоставља за себе, за своје преемнике и насљеднике властито и слободно собство манастирија од Махињах, с црквом, кулама и земљама ис (...) ме манастирију принадлежашчи... все оходно описанијем... њен... у второме члену настојашче погодбе, преузвишеноме к.к. авст... коме правитељству, давајући истоме правитељству свако своје собствено право за погођену цијену од 17.000 седамнаест хиљада флоринти у сребро.

Второ. Продаја възгледо сљедујушча недвижимо имјенија и без... изчтно оно што истијема добримма принадлежи, то јест а манастир... П. од, су два обор... рас... а друпи у једној страни покривен с волтама, ... слоњена тараца с ... нијем кућиштем у једној страни раскривенијем, који се налази више врата, и с једнијем малијем вртом код манастира, обкољен зидовима. Манастир има 15 клафтера дужине, 3 1/2 клафтера ширине и 4 1/2 клафтера висоте, опраћен је зидовима у клак и праничи од сваке стране манастирскијема земљама и путовима. Исти манастир состои од конобе су три мјеста на волат; од првога пода с једном камаром, једном шалом и с једном скалом од камена, која води у горњоме кострату. Горњи кострат состои од три камара и једне шале с подом од предах и шлицах у три мјеста, а с волтом четврти. Двије камаре имају суфит и инкартани су с клаком, а остала мјеста немају суфит, нису инкартани, и немају више њих под.

Покров с тиглама јест у арђавоме стању, и прозори су сви без зкла.

Обор непокривен од стране од југа има 9 клафтера дужине, 3 клафтера ширине и једну скалу од камена, која води на тарацу.

Втори обор, на којему је наслоњена тараца, има 15 клафтера дужине, 3 1/2 клафтера ширине и једну бистијерну.

Кућиште од југа више вратах опраћено је с зидом и његов покров и под разурени су у највећи дио.

Мали врт на југ од манастирија обкољен је зидом, има 60 квадратнијех клафтера површине, 3 љуте наранче и два ш. . жа.

Б. Црква Успеније П. Бопородице, која праничи манастирскијема добримма, опраћена је зидовима и с волтом и кубом, покривена с тиглама, од којих мањкава највећи дио. Куба је шестиугољна; и мјесто за олтар. Иста црква има 10 1/3 клафтера дужине, 4 1/6 клафтера ширине, 4 клафтера висоте, внутра је посалижана и инкартана и нема олтара.

В. Једна кућица с зидовима у клак, покривена с тиглама, која праничи од истока с путем, од запада, сјевера и југа с вртом манастирскијем.

Иста кућица има 5 1/3 клафтера дужине, 3 клафтера ширине и 1 1/2 клафтера висоте. У њој је уљани млин у арђавоме стању како и покров.

Г. Једна кућица с зидовима, у арђавоме стању, која граничи од истока, запада и сјевера с путем, а од југа с потоком.

У истој је кућици водени млин у арђавоме стању.

Ова је кућица 5 клафтера дуга, 3 1/2 клафтера широка и 1 1/2 клафтера висока.

Монастирију принадлежу два седма дијела исте кућице и млин, а остало припадлежи сељанима од Махицах.

Д. Једна земља дубравна, именовата Горња-Мишевина, која граничи од истока с земљом назватом Више-Горње-Мишевине, фамиљах Вукићевићах и Алексићах и земљама Божа Алексића и Васа и Ђура Вукићевића, од запада с путем и манастиром, од сјевера с потоком, а од југа с путем.

Ова земља нема кметића, и у њој су 18 дана орања, или 8.100 квадратнијех клафтера, 150 лозах, 7 маслинах, 2 см(о)кве и 250 младијех дубова.

Е. Један врт без имена код манастирија, који граничи од истока и југа с манастиром, од сјевера с потоком, а од запада с путем. Ова земља нема кметића и у њој су један дан орања или 450 квадратнијех клафтера и једна маслина. Иста је земља ораница.

Ж. Једна земља именовата Бостан, која граничи од истока с земљама Илије Вукашиновића и Јока Алексића, од запада и југа земљом Ђура Алексића, а од сјевера с потоком. Ова земља од три дана орања, или 1.350 квадратнијех клафтера нема кметића. Два дана орања узработано је, а остало необрађено, су 11 корјена маслинах и 3 смокве.

З. Једна земља именовата Под Чушање-Више-Млина, која граничи од истока и запада с путем, од југа с потоком, а од сјевера с земљом Јока Руцковића.

Држи ову земљу како кметић без писменог контракта Јоко Руцковић из Махицах, давајући половину од приходка манастиру.

Ова је земља од 2 1/2 дана орања или 1.125 квадратнијех клафтера од којег један дан орања обрађено, а остало неузработано, су 40 младијех мурава, 100 лозах, 1 маслина, 3 смокве, и три тополе.

З. Један врт именоват међу два млина, који граничи од истока с путем и с млином уљаним од манастира, од запада с комуналним млином воднијем, од сјевера с путем, а од југа с потоком. Ови је врт, не имјејушчи кметића од 1/2 дана орања, су 20 лозах, 3 смокве и један арменин.

И. Једна земља именовата Мишевина Доња, која граничи од истока с путем, од запада с манастирском земљом, назвата Поца.

од сјевера и од југа с путем. Ова земља нема кметића, има 17 дана орања, или 7.750 квадратнијех клафтера, од којих 5 дана орања узработано, а остало дубравно, су 12 маслинах, 3 мурава и 40 младијех дубова.

Ј. Једна земља, именовата Поца, која граничи од истока с горјепоменутом земљом, од запада, од сјевера и од југа с путем. Ова земља нема кметића и у њу су 9 дана орања или 4.050 квадратнијех клафтера, 1.400 младијех лозах и 244 младијех маслинах.

К. Једна земља, именовата Горње-Царине, која граничи од истока с путем, од запада с земљом Станка Божовића и Митра Микуле, од сјевера с путем, а од југа с земљом Ђура Пињатића. Ова земља нема кметића и у њој су 4 1/2 дана орања или 2.025 квадратнијех клафтера, од којех 4 дана орања узработано; на њу нема стабла.

Л. Једна земља, именовата Виноград која граничи од истока, запада и сјевера с путем, а од југа с земљом Пера Божовића. Ова земља нема кметића и у њој су 4 1/2 дана орања или 2.025 квадратнијех клафтера, обкољена је с зидовима, су 8.000 лозах, 2 маслине, 4 смокве и 15 прасквјех.

М. Једна земља, именовата На Горње-Царине, при Светом Петком, која граничи од истока и запада с путем, од сјевера с земљом Митра Микуле, а од југа с земљом цркве С. Петке.

Ова земља од 1 дан орања, или 450 квадратнијех клафтера, нема кметића и на њој су 9 младијех маслинах, 600 лозах и четири смокве.

Н. Једна земља, именовата На Мочаник, која граничи од истока и југа с путем, од сјевера с земљом цркве С. Петке, а од запада с земљом Јока Ручовића. Ова земља од два дана орања или 900 квадратнијех клаф. нема кметића ни стабла.

О. Једна земља, именовата Под-Мила-Зградом, која граничи од истока, сјевера и југа с потоком, а од запада с земљом Јока Рацановића. Ова земља од 3 дана орања или 1.350 квадратнијех клафтера, нема кметића ни стабла.

П. Једна земља, именовата Под Ријеком, која граничи од истока земљом Милоша Љешевића и Илије Вукашиновића, од запада земљом Маре Ивове Борете, од сјевера с земљама фамиљах Гиговића и Лазовића, а од југа с земљом Митра Лазовића. Ова земља нема кметића и у њу су 3 дана орања или 1.350 квадратнијех клафтера и једна маслина.

Р. Једна земља, именовата Вељи Виноград, која граничи од истока с земљама Божка Божовића и Ива Маине, од запада с земљом Марка Томова Божовића, од сјевера с земљама Митра Лазовића и Јока Рацановића, а од југа с земљом Ника Кнежевића.

Ова земља од 9 дана орања или 4.050 квадратнијех клафтера нема кметића, ни стабла.

С. Једна земља ораница, именовата На Руње Поље, која граничи од истока и сјевера с земљом Антона Анцуловића, од запада с земљом Јока Беловића, а од југа с путем. Ова земља нема кметића, ни стабла и у њој су 1 1/2 дан орања или 675 квадратнијех клафтера.

Т. Једна земља ораница, именовата На Розино, која граничи од истока с земљом Стефа Тановића, од запада с земљом Јока Руцовића, од сјевера с потоком, а од југа с земљом Антона Анцуловића. Ова земља нема кметића, ни стабла и у њу су 2 дана орања или 900 квадратнијех клафтера, не бројећи два дана орања што је поток разуррио.

У. Једна земља ораница, именовата Под Дубовицом I, која граничи од истока и југа с путем, од сјевера с путем, који води на земље Руцовића, а од запада с земљом Јока Руцовића. Ова земља од 2 1/2 дана орања или 1.125 квадратнијех клафтера, нема кметића и у њој су 9 маслинах.

Ф. Једна земља, именовата Под Дубовицом II, која граничи од истока и сјевера с земљом Марка Бечића, од запада с земљом Марка Иванића, од југа земљом Марка Марковића. Ова земља, која нема кметића, садржава трећи дио дан орања или 150 квадратнијех клафтера су 9 маслинах.

Х. Једна земља, именовата Бертуље, која граничи од истока с путем и земљом Марка Бечића, од запада и југа с путем, а од сјевера с потоком. Ова земља нема кметића ни стабла, ораница је и у њој су 670 квадратнијех клафтера или дан и по орања.

Ш. Једна земља дубравна, именовата У Марковиће, која граничи од истока и од запада с земљама Крста Марковића, од сјевера с земљом Бела Марковића, а од југа с потоком. Ова земља нема кметића; у њој су три дана орања или 1.350 квадратнијех клафтера и мала дубрава.

Ц. Седми дио доходака (ф(р)ута) земље оранице с виноградом, именовата Више Горње Мишевине, која припадаје фамиљама Вукићевићима и Алексићима од Махинах, од 6 дана орања или 2.700 квадратнијех клафтера, која граничи од истока с брдом, од запада с земљом Горња Мишевина манастирском, од сјевера с потоком, а од југа с путем.

Исти седми дио доходака припадајући манастиру, плаћа се за литургије и спомене.

Треће. К. к. администратор окружја Боко-которскога, Гаврил Ивачић, прима на име и конат преузвишенога австријскога правителства продају горје поменутијех добара и свако право истијем добрима надлежашче избројећи и давајући пред главарима налазијех црногорскијех јего влп. митрополиту црногорскому и брдскому, господину Петру Петровићу, цијену согласно пого-

ђену за речену продају од 17.000 седамнаест хиљада флоринти у сребро, коју суму г-н митрополит очитује и изјаснује да јест тачно у своје руке примио и да јест с истом сумом совершенно подмирен и довољан.

Четврто. Обје стране нарочито ренунцијавају на цјененије добара и свакоме законитоме лијеку ради веће, али мање обичне цијене истијех добара, а у јакост ове ренунције, избројена и погођена цијена разумјеће се установљена међу странама непреложно, соједињено и договорно.

Пето. Јего в.п. господин митрополит црногорскиј и брдскиј с главарима нахијах црногорскијех увјеривају притјажатеља, то јест австријскога правителства, да је продато имјеније свободно од свакога дуга и да није подложно ничесовој служби или теготи и обвезивају се пут австријског правителства обранити продају од којему год супротивности и препјаствија (евидиционе) за 30 година.

Шесто. Примјена погођена сума од флоринти 17.000 и очитовано своје примјеније од стране продаоца иста страна оставља и поставља австријско правителство непосредствено у дјејствително и мирно одержаније (поћес) порјепоменутијех добара у јакост настојашче погодбе и дава куповцу поручителство бранити га сад и у будушче од којему год противности и препјаствија.

Седмо. Јего в.п. митрополит црногорскиј и брдскиј с согласенијем, пристајањем и уговором главарах црногорскијех нахијах, за себе и за своје прејемнике и насљеднике допуштава да њињејши контракт, учињен у четвороструки екземпларија, три екземпларија од којена остаће при австријском правителством, буде преписан (инскрипцион) у официју од нописијке сушчиј при к.к. Претуран од Будве, за сваки бољи законити успјех.

Осмо. Находећи се продато имјеније у австријској држави ће се и закључава ови контракт, нужно је разумјети да је исти контракт подложен австријскијема законима, и то се изјаснује и потврдива за предупредити сваку различност. — Сљедователно, по истоме закону австријскоме биће истолкована и расуждена слова и сљедствија содржана и која проихоуду из истога контракта.

Девето. Продаваоц господин митрополит црногорскиј и брдскиј и с њим согласно и договорно главари нахијах црногорскијех ренунцијавају за себе, за њихове прејемнике и насљеднике и за житеље и нацију црногорску којех прикаживају свакоме разлогу публичноме и особноме вишпепоменутога манастирија, кућама, земљама и остало истоме манастиру принадлежашче, потврђивајући и од њихове стране настојашчиј контракт од куповине и продаје.

Толикс закључавају согласно обје стране и потврдивају с својеручним подписима и подписима главарах нахијах црногор-

скијех, то јест од Нахије Црничке сердар и сенатор Марко Пламенац, капетан од гвардије и суђа поп Стефан Ђонових, главар од гвардије и суђа Никола Вуков, од Нахије Ријечке и Љешанске сердар и сенатор Филип Бурашковић, сенатор протопоп Матијаш Дреџун и главар од гвардије и суђа Периша Маркишин, од Нахије Катунске сенатор Стефан Перков Вукотић, сердар и сенатор Мило Мартиновић, капетан од гвардије и суђа протопоп Никола Калуђеровић, барјактар Маркиша Ивановић, главар од гвардије и суђа Бура Мартиновић, од Нахије Бјелоглавовске главар од гвардије и суђа Видо Бошковић и главар од гвардије и суђа Ико Кадић, од Нахије Пиперске и Рово-Морачке сенатор Тодор Божовић, капетан од гвардије и суђа Сала Стругар и главар од гвардије и суђа Радован Пипер, од Нахије Кучке сердар и сенатор Спахо Дрекаловић и главар од гвардије и суђа Прен Вуља.

Подносаће ови контракт и два свједока и биће приложени печати обијех страна. У Маине на 12 октомврија 1837 хиљада осам стотина и тридесет и седмога года.

Крст сердара Марка Пламенца +
 Поп Стефан Ђонових,
 крст Николе Вукова +
 + крст Филипа Бурашковића,
 Протопоп Матијаш Дреџун,
 Периша Маркишин,
 + крст Стефана Перкова Вукотића,
 + крст Мила Мартиновића,
 Протопоп Никола,
 крст Маркише Ивановића +
 + крст Бура Мартиновића,
 + крст Вида Бошковића,
 + крст Ика Кадића,
 + крст Тодора Божовића,
 + крст Сала Стругара,
 + крст Радована Пипера,
 + крст Прена Вуље,
 Спахо сердар,

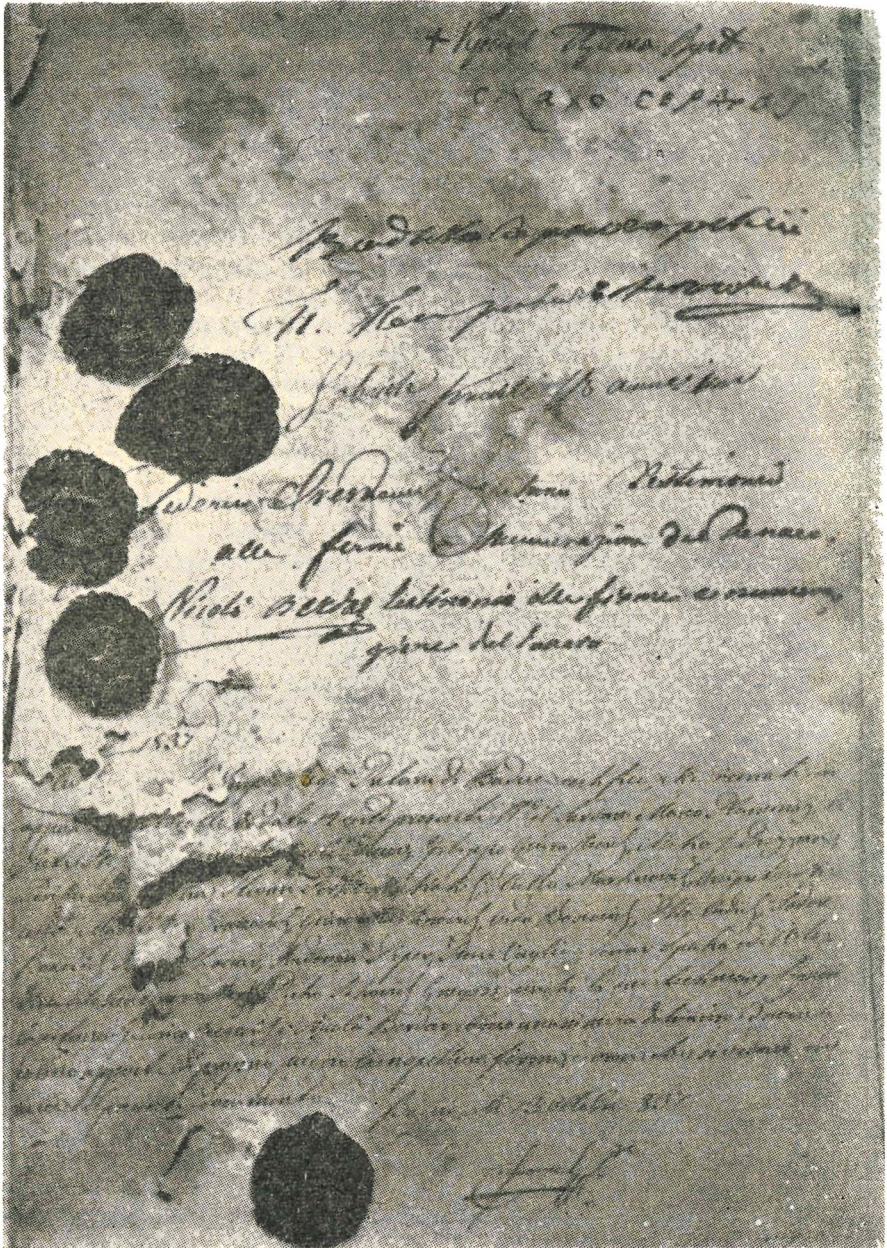
(м. п.) владика черногорскиј П. Петровић Његош,

м. п. Gabriele Ivacich 1° amm^e cir.

м. п. Federico Oreskovich Capitano, Testimonio alle firme e numerazione del Denaro,

м. п. Nicolo Berdar, testimonio alle firme e numerazione del denaro.³⁸

³⁸ Овај уговор је писан на италијанском и српскохрватском језику. Ми овдје засад објављујемо само превод на српскохрватском који је извршио писар Претуре у Котору Спиридоне Грати.

Факсимиле последње странице уговора од 12. X 1837.

12. децембра 1837. тражи Његош од Габријела Ивачића да „изволи узети о томе нужне мјере да се познати 17.000 ф.“ предаду Теодору Тирку, банкарку у Бечу.³⁹

23. децембра 1837. Ивачић ставља до знања Његошу да је гувернер Лилијенберг „овластио претседника надворне коморе у Бечу да изброји новац Теодору Тирку... за манастир под Мајине“.⁴⁰

Тако је Аустрија последице дугог преговарања и цјенкања дошла у посјед црногорског манастира Мајина. То је свакако за њу био велики добитак, а за Црну Гору огroman губитак.

Сви црногорски главари нијесу одобравали продају манастира Маина. Приликом потписивања уговора било их је који су на уговор нерадо ставили свој потпис. Сердар Марко Пламенац је, изгледа, с великом муком на њ написао свој крст. За вријеме Његошевог задржавања у манастиру Мајинама поводом склапања и потписивања уговора долазе многи Црногорци на Цетиње и питају вице-председника Сената Ђорђија Петровића да ли је истина да ће Његош продати манастир Мајине Аустрији. Злобни Ђорђије им одговара да је то „на жалост истина“ и додаје да би Његош „са својим скроз попрешним начелима продао без размисљања и мошти оветога Петра које се налазе на Цетињу само кад би му неко за њих хтио понудити десет форинти“.⁴¹ Ђорђије изговара ове тешке ријечи да би Црногорци Његоша омрзли и против њега се побунили. Пун губе и зависти, Ђорђије прима к себи на Цетињу за вријеме Његошева путовања по Црној Гори црногорске незадовољнике и разбојнике који се раније нијесу усуђивали да дођу на Цетиње. Он, штавише, понеке непослушнике и злочинце ослобађа окова, пушта на слободу и каже им: „Ти се нијеси ништа опријештио о јавну сигурност и можеш мирно ићи кући“. Ђорђије Петровић, понеке старјешине црмничке нахије, присталице бившег гувернадура Вуколаја Радонића, Ивана Ивановића Вукотића и Матеја Вучићевића поткопавају гдје год могу Његошев углед. Зли језици говоре да Његош није донио у Црну Гору оних 17.000 форинти, које је добио за манастир Мајине, него да их је уложио у неку банку у Бечу. Причало се, штавише, да ће он касније опљачкати и манастир на Цетињу а затим побећи у Беч.⁴² Ђорђије Петровић је проносио гласове да је Ње-

³⁹ Његошево писмо од 30. новембра (12. децембра) 1837. Габријелу Ивачићу (Цјелокупна дјела П. П. Његоша, Писма I, Просвета, Београд, 1951, стр. 416).

⁴⁰ Др Петар И. Поповић, Црна Гора у доба Петра I и Петра II, Српска књижевна задруга, кн. 316, Београд, 1951, стр. 232.

⁴¹ Писмо Фридриха Орешковића од 27. октобра 1837. гувернеру Лилијенбергу (Задар, Државни архив 33 (b. IIa. Geheime Akten, 1837).

⁴² Писмо Фридриха Орешковића од 23. новембра 1837. гувернеру Лилијенбергу (Задар, Државни архив 33 (b. IIa. Geheime Akten, 1837).

гош дао на чување у Бечу оних 17.000 форинти да би могао с прољећа 1838. отпутовати у Француску.⁴³ Његош је морао да сузбија те зле гласине. Он објављује на Цетињу проглас за све нахије у коме изјављује да је „сазнао да је неколико злонамјерних људи настојало да прикаже продају манастира Мајина у рђавој свјетлости и да народ наведе на лажно мишљење“.⁴² Његош описује у том свом прогласу „свакога онога који би се усудио да одсад злобно говори о тој продаји“ и наглашава „да ће га одмах затворити и спријелјати“.⁴³

R É S U M É

Dr. Jevto Milović

LA VENTE DU MONASTÈRE MAINE A L'AUTRICHE

C'est surtout après la mort du métropolitain Pierre II que l'Autriche supportait à contre coeur que les monastères Stanjevići et Maine continuassent d'être à la disposition des souverains monténégrins. Leur droit de possession des monastères avec la jouissance de leurs biens n'a pas pu être contesté. Pour cette raison la délimitation avec Monténégro a été renvoyée à quoi l'Autriche tenait beaucoup. C'est pour des raisons stratégiques surtout que l'Autriche a désiré «éloigner les Monténégrins de son territoire». La correspondance entre les organes autrichiens concernant l'achat du monastère Maine a duré depuis le mois de novembre 1830 jusqu'au mois d'octobre 1837 quand il fut conclu le traité de vente. Njegoš en qualité d'homme d'État a été conscient que cette perte assez importante de ce monastère pouvait être justifiée uniquement par la valeur politique de délimitation de frontière qu'on a dû effectuer plus tard entre le Monténégro et l'Autriche.

⁴³ Милорад Медаковић осуђује Његоша што је продао Аустрији манастире Мајине и Стањевиће и износи размирице које су због тога избиле између Његоша и Ђорђија Петровића: „За два манастира није има' владика никакву нужду, нити државну корист да их прода... За ову продају још онда било је незадовољства у Црној Гори. И Ђорђеје осуђиваше јако владику зато... Владици је много било криво на Ђорђеју, што он не одобраваше продају манастира... Владика у својој наглости написа писмо Ђорђеју, у којем му каже, да се он поради спокојства земље уклони из Црне Горе а да ће му давати плату. Ово писмо наљути Ђорђеју, па му одговори писмено и пребаци му за продају манастира... На крају писма вели Ђорђеје: 'Можеш ме уклонити са Цетиња, али из Црне Горе никад која је толико твоја, толико и моја.' (П. П. Његош, Нови Сад 1882, стр. 98, 99).